

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบราชการเป็นองค์กรที่มีบทบาทและความสำคัญที่สุดที่จะนำนโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาลไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ และในขณะเดียวกันก็มีหน้าที่ที่สำคัญที่จะนำปัญหา ความต้องการของประชาชนไปสู่กระบวนการในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลเอง ดังนั้นระบบราชการจึงเป็นเครื่องมือที่จำเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการบริหารประเทศ ระบบราชการไทยในปัจจุบันจึงมีลักษณะที่ใหญ่โต ประกอบด้วย

- 1) การบริหารราชการส่วนกลาง
- 2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค
- 3) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

มีขั้นตอนการทำงานหลายขั้นตอน ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยข้าราชการเป็นผู้ปฏิบัติงานจำนวนมากตามไปด้วย และผลที่ตามมาก็คือ การใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อจ่ายเงินเดือน ค่าจ้างและเงินสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่ตัวข้าราชการ ลูกจ้าง หรือบุตรภรรยา สามี บิดา มารดา ของข้าราชการ ซึ่งงบประมาณดังกล่าวมากกว่าครึ่งหนึ่งของงบประมาณรายจ่ายประจำปี และในตัวระบบราชการของไทยเองได้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งจากปัญหาภายในระบบราชการเอง และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. มีการขยายตัวใหญ่โตมากเกินไป มีหน่วยงานเพิ่มขึ้นมาก
2. หน่วยงานบางหน่วยงานตั้งขึ้นซ้ำซ้อน ไม่มีผลงาน
3. มีกฎเกณฑ์ระเบียบขั้นตอนปฏิบัติงานที่มาก ยุ่งยาก ก่อให้เกิดการบริการที่ล่าช้า

4. การขาดแคลนอุปกรณ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้ไม่สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญ

5. ระบบราชการและข้าราชการเองรับใช้ตนเองและผู้มีอำนาจทางการเมืองมากกว่ารับใช้ประชาชนและสังคม (ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์ 2541 : 30-33)

จากปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะต้องปฏิรูประบบราชการ และข้าราชการเพื่อให้ทำงานโดยเน้นที่ประสิทธิภาพและคุณภาพของงานแทนการเน้นที่ ความถูกต้องตามระเบียบแต่เพียงอย่างเดียว ทำงานเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชน สังคม และการพัฒนาประเทศชาติ ภายใต้การนำของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี ในปี 2539 ได้ประกาศแถลงนโยบายการปฏิรูประบบราชการไทย ในการเข้ารับตำแหน่งว่า “จะทำให้ ภาคราชการลดบทบาทลงให้มีหน้าที่เพียงร่างกฎเกณฑ์และการกำกับดูแล จะให้เอกชนมีส่วนร่วม โดยรัฐจะไม่เข้าไปดำเนินการเอง องค์การของรัฐต้องมีขนาดเล็กลง มีกำลังคนเท่าที่จำเป็น เพื่อความคล่องตัวในการทำงาน โดยลดกำลังคนออกไปครึ่งหนึ่ง และให้เพิ่มเงินเดือนให้ ข้าราชการอีกเท่าตัว เพื่อให้ข้าราชการมีสวัสดิการดีสมฐานะเป็นการลดการจ้อราษฎร์ บั๋งหลวง” (<http://www.thaigov.th/tm-pol.htm#>) และในเดือนกรกฎาคมปีเดียวกันประเทศไทยประสบปัญหาภาวะวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวรัฐบาลภายใต้ การนำของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้แก้ไขปัญหาโดยการกู้เงินจากกองทุนการเงิน ระหว่างประเทศ หรือ ไอ เอ็ม เอฟ (International Monetary Fund: IMF.) โดยเงื่อนไขที่สำคัญ ข้อหนึ่งที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามที่ ไอ เอ็ม เอฟ กำหนดก็คือ การลดอัตรากำลังคนของ ภาครัฐซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2540 เห็นชอบแผนปฏิบัติการฟื้นฟู เศรษฐกิจตามเงื่อนไขของ ไอ เอ็ม เอฟ และเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2541 คณะรัฐมนตรีมีมติ เห็นชอบมาตรการปรับลดขนาดของกำลังคนของรัฐตามข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูป ระบบราชการ ดังนี้คือ การไม่ให้เพิ่มอัตราใหม่ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2541 โดยให้ส่วนราชการ ยุบเลิกตำแหน่งที่ว่างจากการเกษียณอายุราชการไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 และเพื่อปรับลดสัดส่วน คุณภาพ และลดขนาดตลอดจนค่าใช้จ่ายด้านกำลังคนของภาครัฐ และเพื่อรองรับแผน และ มาตรการอื่น ๆ จึงเกิดโครงการเปลี่ยนเส้นทางของชีวิต : เกษียณอายุก่อนกำหนด ขึ้นเพื่อชัก จูงให้ข้าราชการลาออกโดยมีผลตอบแทนเป็นสิ่งจูงใจ และในสิ้นปีงบประมาณ 2543 มีผู้เข้า ร่วมโครงการทั้งสิ้น 23,216 คน ([http:// www.ocsc.go.th/Early Retire/Early.Retire.htm#](http://www.ocsc.go.th/Early Retire/Early.Retire.htm#))

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ คือหน่วยงานของรัฐหน่วยงาน หนึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาเพื่อปวงชนชาวไทย โดยจัดให้กับเด็กตั้งแต่ระดับก่อน ประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นรวมกันแล้วประมาณ 7 ล้านคน มีทั้งหน่วยงานระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และโรงเรียน ครอบคลุมทุกพื้นที่

ที่ของประเทศไทย และมีบุคลากรที่ทำงานในองค์กรมากกว่า 4 แสนคน

(<http://www.moe.go.th/main2/stat-thai/stat-edu.htm#>) นับว่ามีบุคลากรและหน่วยงานในสังกัดมากที่สุดในประเทศ ระดับจังหวัดมีสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทำหน้าที่เชื่อมโยงกับนโยบายระดับชาติ ระดับอำเภอมีสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทำหน้าที่คอยควบคุมดูแล กำกับ การจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาให้กับนักเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 130,935 คน โดยแยกเป็นระดับก่อนประถมศึกษา 28,179 คน ระดับประถมศึกษา 91,193 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 11,563 คน โดยมีบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 6,230 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ 2543: 57) จากข้อมูลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2,4 และ 6

ในปีการศึกษา 2541-2542 โดยเฉลี่ยพบว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกกลุ่มประสบการณ์ รวมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.05 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยลดลงทุกกลุ่มประสบการณ์ กลุ่มภาษาอังกฤษลดลงมากที่สุดคือ ร้อยละ 0.49 รวมเฉลี่ยทุกกลุ่มประสบการณ์ลดลงร้อยละ 0.12 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.02 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยมีคะแนนเฉลี่ยเท่าเดิม นอกนั้นมีคะแนนลดลงทุกกลุ่มประสบการณ์ รวมเฉลี่ยทุกกลุ่มประสบการณ์ลดลง ร้อยละ 0.03

(สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ 2543 : 40) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ปีการศึกษา 2541-2542 พบว่า ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และพลานามัย โดยเฉลี่ยลดลงเมื่อเทียบกับปีการศึกษา 2541 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มวิชาภาษาอังกฤษ และศิลปศึกษาโดยเฉลี่ยลดลงเมื่อเทียบกับปีการศึกษา 2541 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มวิชาภาษาอังกฤษ พลานามัย ศิลปศึกษา และการงาน โดยเฉลี่ยลดลงเมื่อเทียบกับปีการศึกษา 2541(สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ 2543: 41) และจากข้อมูลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ

นักเรียนในโรงเรียนที่มีการปรับลดขนาดกำลังคน 178 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2541-2542 โดยเฉลี่ยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 , 4 และ 6 ลดลงร้อยละ .05 , .04 และ .03

จากสถิติดังกล่าวจะเห็นว่าเป็นภาวะที่นักพหุสมควรถูกบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ที่จะต้องจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ เมื่อรัฐบาลได้ดำเนินการตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานข้าราชการพลเรือน ดังนั้น ณ วันที่ 30 กันยายน 2541 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ยุบเลิกตำแหน่งที่เกษียณอายุตามกำหนด จำนวน 58 ตำแหน่ง วันที่ 30 กันยายน 2542 ยุบเลิกตำแหน่งที่เกษียณอายุตามกำหนด จำนวน 85 ตำแหน่ง และยุบเลิกตำแหน่งที่เกษียณอายุตามโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด จำนวน 151 ตำแหน่ง และเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2543 ยุบเลิกตำแหน่งที่เกษียณอายุตามกำหนด จำนวน 35 ตำแหน่ง ยุบเลิกตำแหน่งที่เกษียณอายุก่อนกำหนด 159 ตำแหน่ง รวมตำแหน่งที่ยุบเลิกทั้งสิ้นในระหว่างปี 2541-2543 รวม 488 ตำแหน่ง

จากสภาพการณ์ดังกล่าวการทำงานของครูในปัจจุบันแตกต่างจากการทำงานในอดีตเห็นได้ชัด จากสภาพสังคม เศรษฐกิจ หรือแม้แต่นโยบายทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามกระแสสังคมโลก ทำให้ครูได้ถูกสังคมคาดหวังว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่ที่จะทำให้ประเทศชาติก้าวไปสู่ความเจริญ ทัดเทียมประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้นครูไทยในสหัสวรรษที่ 21 จะต้องสร้างคุณลักษณะของคนไทยรุ่นใหม่ที่ยังประสงค์นั้นคือ “มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้” มีศักยภาพในการแข่งขันในสังคมโลกได้อย่างมั่นคง มีศักดิ์ศรีบนพื้นฐานของความเป็นไทย (มณฑนา สังฆะภุชณ์ 2540: 2) แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว สังคมชนบทอันห่างไกลความเจริญ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยังมีความยากจน ความไม่รู้หนังสือ ปัญหาการขาดแคลนครูที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวยังมีอยู่ หรือแม้แต่ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการทางการศึกษาของประเทศ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยไม่พอเพียง เทียบเท่าโรงเรียนขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในเมืองที่เจริญ จากการปรับลดขนาดของกำลังคนที่รัฐบาลได้ดำเนินการ ปัญหาเดิมที่มีมากอยู่แล้วยิ่งดูเหมือนจะเพิ่มขึ้นกว่าเดิมอีกหลายเท่าตัว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ และศึกษาถึงระดับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในโรงเรียนที่มีการปรับลดขนาดกำลังคน เพื่อจะนำผลของการวิจัยเสนอเป็นแนวทางและข้อมูลในการวางแผนพัฒนาบุคลากร ตลอดจนปรับปรุงเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการครูให้มากที่สุด เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาประเทศชาติในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ 3 ประการดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการครูในโรงเรียนที่มีการปรับลดขนาดกำลังคน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในโรงเรียนที่มีการปรับลดขนาดกำลังคน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในโรงเรียนที่มีการปรับลดขนาดกำลังคน

สมมติฐานของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐาน 3 ประการ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูโรงเรียนที่มีการปรับลดขนาดกำลังคน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์อยู่ในระดับต่ำ
2. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูโรงเรียนที่มีการปรับลดขนาดกำลังคน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์มีความสัมพันธ์กัน
3. ประสิทธิภาพในการทำงานของครูโรงเรียนที่มีการปรับลดขนาดกำลังคน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์มีผลมาจากปัจจัยดังต่อไปนี้

- 1) เพศ
- 2) อายุ
- 3) ระดับการศึกษา (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2540 : 9-12)
- 4) อาชีพเสริม (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2540 : 9-12)
- 5) รายได้คงเหลือรับจริง (วิชณู บุญมาร์ตัน. 254 : 31)
- 6) ค่าใช้จ่าย (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2540 : 9-12)
- 7) ภาระหนี้สิน (วิชณู บุญมาร์ตัน. 254 : 31)
- 8) จำนวนผู้อยู่ในอุปการะ (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2540 : 9-12)
- 9) การเจ็บป่วย (อารี พันธมณี. 2543 : 25-29)
- 10) อายุในการทำงาน
- 11) การได้รับการพิจารณาความดีความชอบ (ทวิชัย ศิริสุภรณ์. 2541 : 1)
- 12) การเปลี่ยนแปลงสถานที่ปฏิบัติงาน
- 13) การเข้ารับการฝึกอบรม (มณฑนา สังฆะกฤษณ์. 2540 : 2-6)
- 14) จำนวนรายวิชาที่สอน (ภิญโญ สารธ. 2517 : 175-176)
- 15) จำนวนนักเรียนที่รับผิดชอบ (ภิญโญ สารธ. 2517 : 175-176)
- 16) จำนวนคาบเรียนที่สอน (ภิญโญ สารธ. 2517 : 175-176)
- 17) งานอื่น ๆ ที่รับผิดชอบนอกจากการสอน
- 18) การมีชื่อเสียงของโรงเรียน (ภิญโญ สารธ. 2517 : 175-176)
- 19) ระยะทางในการเดินทางไปปฏิบัติงาน (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2540 : 9-12)
- 20) ความกดดันหรือยุ่งยากของโรงเรียน (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2540 : 9-12)
- 21) อุปกรณ์ที่ช่วยในการปฏิบัติงาน (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2540 : 9-12)
- 22) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (ฉัตรชัย อรรถนันท์. 2524 : 377)
- 23) พฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหาร (ฉัตรชัย อรรถนันท์. 2524:377)
- 24) สภาพของขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน (ฉัตรชัย อรรถนันท์. 2524:377)
- 25) สภาพของนักเรียน (อารี พันธมณี. 2543 : 25-29)
- 26) ความร่วมมือของผู้ปกครอง (อารี พันธมณี. 2543 : 25-29)

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านประชากร และตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้ศึกษาได้เลือกพื้นที่ศึกษาคือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 178 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีการปรับลดขนาดกำลังคน ซึ่งประกอบด้วย 14 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอ
2. ขอบเขตด้านประชากร ผู้ศึกษาได้เลือกกลุ่มประชากรในการศึกษาคั้งนี้คือข้าราชการครูในโรงเรียนที่มีการปรับลดขนาดกำลังคน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 2,726 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย(Simple Random Sampling) โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 350 คน
3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่
  - 1) เพศ
  - 2) อายุตัว
  - 3) ระดับการศึกษา
  - 4) อาชีพเสริม
  - 5) รายได้คงเหลือรับจริง
  - 6) ค่าใช้จ่าย
  - 7) ภาระหนี้สิน
  - 8) จำนวนผู้อยู่ในอุปการะ
  - 9) การเจ็บป่วย
  - 10) อายุในการทำงาน
  - 11) การได้รับการพิจารณาความดีความชอบ
  - 12) การเปลี่ยนแปลงสถานที่ทำงาน
  - 13) การเข้ารับการฝึกอบรม

- 14) รายวิชาที่สอน
- 15) จำนวนนักเรียนที่รับผิดชอบ
- 16) จำนวนคาบเรียนที่สอน
- 17) งานอื่น ๆ ที่รับผิดชอบนอกเหนือจากการสอน
- 18) การมีชื่อเสียงของโรงเรียน
- 19) ระยะทางในการเดินทางไปปฏิบัติงาน
- 20) ความกันดารหรือยุ่งยากของโรงเรียน
- 21) อุปกรณ์ที่ช่วยในการปฏิบัติงาน
- 22) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร
- 23) พฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหาร
- 24) สภาพขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน
- 25) สภาพของนักเรียน
- 26) ความร่วมมือของผู้ปกครอง

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ประสิทธิภาพในการ
ทำงานของข้าราชการครู

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังนี้

1. เป็นการวิจัยในเขตพื้นที่ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยข้อมูลที่ได้เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้าราชการครูในโรงเรียนที่มีการปรับลดขนาดกำลังคนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ และเป็นการวิจัยในช่วงปีการศึกษา 2543 การจะนำผลการวิจัยไปอ้างอิงกับพื้นที่อื่นขอให้คำนึงถึงสภาพของท้องถิ่น สภาพของนักเรียน และปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นองค์ประกอบด้วย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมได้ทุกขั้นตอน ดังนั้นในการตอบแบบสอบถามตาม สถานที่ วัน เวลา ที่แตกต่างกันไม่มีผลกระทบต่อคำตอบแบบสอบถาม
3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูเท่านั้น

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษา ผู้ศึกษาได้ให้ความหมายของคำนิยามศัพท์ในการศึกษาดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ หมายถึง สิ่งที่เกิดผลสำเร็จหรือไม่สำเร็จในงานที่ทำ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ครู หมายถึง ข้าราชการครูที่ทำหน้าที่สอน หรือหน้าที่อื่นในการบริหารโรงเรียน ประถมศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีการปรับลดขนาดกำลังคน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

การปรับลดขนาดกำลังคน หมายถึง การปรับลดตำแหน่งข้าราชการโดยการเกษียณอายุราชการ โดยเกษียณอายุราชการตามกำหนดและเกษียณอายุราชการก่อนกำหนด

ประสิทธิภาพในการทำงาน หมายถึง คะแนนที่ได้จากความคิดเห็นของครูผู้ทำงานในโรงเรียนที่มีการปรับลดขนาดกำลังคน เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของตนเอง โดยการประเมินค่าในแต่ละคำถามที่ได้สร้างขึ้นในแบบสอบถาม จำนวน 30 ข้อ

โรงเรียนที่มีการปรับลดขนาดกำลังคน หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ และมีบุคลากรเกษียณอายุตามกำหนดและก่อนกำหนด

คำนิยามศัพท์ตัวแปรและการวัดค่าของตัวแปร

ผู้วิจัยได้ให้คำจำกัดความของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยพร้อมทั้งวิธีการวัดค่าของตัวแปร ดังคำนิยามต่อไปนี้

ก. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ประกอบด้วย 26 ตัวแปร ดังต่อไปนี้

1) เพศ หมายถึง ความแตกต่างระหว่างเพศหญิง และเพศชาย โดยกำหนดให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยกำหนดค่าดังนี้

เพศชาย ค่าคะแนน = 1

เพศหญิง ค่าคะแนน = 0

2) อายุ หมายถึง อายุตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวัดเป็นจำนวนปี

3) ระดับการศึกษา หมายถึงระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวัดเป็นจำนวนปีที่ศึกษาจนถึงขั้นสูงสุด ดังนี้

อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ค่าคะแนน = 14

ปริญญาตรี ค่าคะแนน = 16

ปริญญาโท ค่าคะแนน = 18

ปริญญาเอก ค่าคะแนน = 22

4) อาชีพเสริม หมายถึง อาชีพที่ทำนอกเหนือจากการรับราชการ ซึ่งวัดเป็นตัวแปรหุ่น ดังนี้

มี ค่าคะแนน = 1

ไม่มี ค่าคะแนน = 0

5) รายได้คงเหลือต่อเดือนโดยเฉลี่ย หมายถึง เงินได้คงเหลือหลังจากหัก ณ ที่จ่าย และมีหน่วยวัดเป็นบาท

6) ค่าใช้จ่ายต่อเดือนโดยเฉลี่ย หมายถึง รายจ่ายประจำเดือนที่ต้องจ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่นค่าอาหาร ค่ารถ ค่าสาธารณูปโภค ค่าใช้จ่ายของบุตร มีหน่วยวัดเป็นบาท

7) ภาระหนี้สิน หมายถึง จำนวนหนี้สินที่มีทั้งหมดโดยเฉลี่ย เป็นหนี้สิน

ในระบบและนอกระบบ มีหน่วยวัดเป็นบาท

- 8) จำนวนผู้อยู่ในอุปการะหมายถึง จำนวนผู้ที่ต้องให้การดูแล รับผิดชอบ
ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นด้านที่อยู่อาศัย การศึกษา ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นต้น มีหน่วยวัดเป็นคน
- 9) จำนวนครั้งที่เข้ารับการรักษายาบาลในรอบปี หมายถึง จำนวนครั้งที่เข้า
รับการรักษายาบาลจากสถานพยาบาลของเอกชนและรัฐบาลในรอบปี 2543
- 10) อายุการรับราชการ หมายถึง ระยะเวลาที่เริ่มรับราชการครุจนถึงปัจจุบัน
- 11) จำนวนครั้งที่เคยได้รับการพิจารณาความดีความชอบพิเศษ หมายถึง
การได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือน 2 ชั้น หรือ 1.5 ชั้น
- 12) การเปลี่ยนแปลงสถานที่ทำงาน หมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายสถานที่ปฏิบัติ
งานจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่ง
- 13) การเข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง จำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรมทั้งจาก
ส่วนราชการจัดหรือจากองค์กรเอกชนจัดและเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน
- 14) จำนวนรายวิชาที่สอน หมายถึง จำนวนวิชาที่รับผิดชอบสอนในปีการ
ศึกษา ทั้งหมด
- 15) จำนวนนักเรียนที่รับผิดชอบทั้งหมด หมายถึง จำนวนนักเรียนที่รับผิดชอบ
ในการสอนและการประเมินผลทั้งหมด
- 16) จำนวนคาบเรียนที่สอน หมายถึง จำนวนชั่วโมงเรียนที่ทำการสอนทั้งหมด
ใน 1 สัปดาห์ ระดับประถมศึกษา 20 นาทีต่อ 1 คาบ ระดับมัธยม 50 นาทีต่อ 1 คาบ
- 17) งานอื่น ๆ ที่รับผิดชอบนอกเหนือจากการสอน หมายถึง งานอื่น ๆ ที่ทำนอก
เหนือจากการสอนนักเรียน และมีคำสั่งมอบหมาย
- 18) โรงเรียนที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นสถานศึกษาดีเด่น หมายถึง
โรงเรียนที่ปฏิบัติราชการอยู่ ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านต่าง ๆ ที่จัดขึ้นซึ่งวัดเป็น
ตัวแปรหุ่นดังนี้
เคย	ค่าคะแนน = 1
ไม่เคย	ค่าคะแนน = 0
- 19) ระยะทางจากบ้านพักถึงโรงเรียน หมายถึง ระยะทางจากบ้านพักถึง
โรงเรียน

20) โรงเรียนได้รับการพิจารณาเป็นโรงเรียนก้นดาร์หรือยุ่งยาก หมายถึง โรงเรียนที่ปฏิบัติราชการอยู่ได้รับการพิจารณาตามเกณฑ์ให้เป็นโรงเรียนที่มีความก้นดาร์หรือยุ่งยากในการปฏิบัติงานซึ่งวัดเป็นตัวแปรหุ่นดังนี้

ได้รับการพิจารณา

ค่าคะแนน = 1

ไม่ได้รับการพิจารณา

ค่าคะแนน = 0

21) อุปกรณ์ที่โรงเรียนมีใช้ในการปฏิบัติงาน หมายถึง จำนวนครุภัณฑ์ที่ใช้ในการสอนหรือทำงาน เช่น เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายภาพ เป็นต้น

22) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารทั้งด้านส่วนตัวและการปฏิบัติงานที่มีผลต่อการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา วัดโดยใช้แบบวัดภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

23) พฤติกรรมการบริหารงานอย่างมีหลักการ เป็นระบบ มีขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน หมายถึง วิธีการทำงานของผู้บริหารที่กำหนดไว้เป็นแนวทางในการทำงานอย่างเปิดเผย ยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ วัดโดยใช้แบบวัดพฤติกรรมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

24) สภาพขวัญกำลังใจในการทำงาน หมายถึง ความพึงพอใจต่อการทำงานในอาชีพของครูของผู้ตอบแบบสอบถาม วัดโดยใช้แบบวัดสภาพขวัญที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

25) สภาพของนักเรียน หมายถึง สภาพของนักเรียนที่ครูต้องดูแล รับผิดชอบในการสอนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจในแต่ละคน วัดโดยใช้แบบสภาพของนักเรียนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

26) สภาพความร่วมมือของผู้ปกครอง หมายถึง การได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองของนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การร่วมกิจกรรมของบุตรหลาน การให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่โรงเรียนขอความอนุเคราะห์ หรือความคาดหวังในการสอนของครูต่อนักเรียน วัดโดยใช้แบบสภาพความร่วมมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ข. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) หมายถึง ประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูหลังการปรับลดขนาดกำลังคน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาครั้งนี้ คาดว่าจะเกิดประโยชน์ดังนี้ คือ

1. ทราบถึงปัจจัยที่สามารถทำนายประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมปรับปรุงปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้นให้ดียิ่งขึ้น
2. ทราบถึงระดับของประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูหลังการปรับลดขนาดกำลังคนเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครู
3. ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูเพื่อส่งเสริมปรับปรุงประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น
4. ทราบถึงปัญหาในการทำงานที่ควรแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้น
5. นำผลการวิจัยที่ได้เป็นสารสนเทศในการวางแผนการพัฒนานุเคราะห์ภายในองค์กรต่อไป